

3. Проблеми і перспективи розвитку онлайн-освіти. Монографія. За редакцією. Т. А. Васильєвої, С. І. Котенка. URL: <https://essuir.sumdu.edu.ua/bitstream-download/123456789/92574/1/Vasyly%ca%b9ueva.pdf> (дата звернення: 26.02.2024).

4. Данилович Катерина, методистка студії онлайн-освіти EdEra. Недоліки дистанційного навчання та чому вони не мають значення. URL: <http://blog.ed-era.com/nedoliki-distantsiinoghonavchannia/> (дата звернення: 26.02.2026).

5. Шелестова Л. В. Змішане навчання як форма організації спільної діяльності учителя й учнів. Scientific Collection «InterConf», (72): with the Proceedings of the 5th International Scientific and Practical Conference «Scientific Community: Interdisciplinary Research» (August 26-28, 2021). Hamburg, Germany: Busse Verlag GmbH, 2021. С. 190–194.

ВІЗУАЛІЗАЦІЯ ЯК ОДИН ІЗ ЗАСОБІВ РОЗВИТКУ ТВОРЧОГО МИСЛЕННЯ НА УРОКАХ УКРАЇНСЬКОЇ МОВИ

Юр'єва Олена Володимирівна

учитель української мови та літератури, спеціаліст вищої кваліфікаційної категорії, старший
учитель

комунальний заклад «Харківський ліцей № 3 Харківської міської ради»
elenyurieva67@gmail.com

Актуальність теми полягає в тому, що сучасна освіта орієнтується на формування компетентної, творчої особистості, здатної застосовувати знання в життєвих ситуаціях. Важливою умовою цього є доступність і зрозумілість навчального матеріалу, що досягається через його логічне структурування та ефективні способи подання. Концепція Нової української школи [3] акцентує увагу на розвитку творчого мислення й активної пізнавальної діяльності здобувачів освіти.

В умовах змішаного та дистанційного навчання особливо актуальною є проблема забезпечення якісного засвоєння навчального матеріалу. Традиційні підходи не завжди дозволяють досягти достатнього рівня розуміння складних мовних явищ, що зумовлює потребу у впровадженні ефективних педагогічних засобів, зокрема візуалізації [4].

Практична значущість теми дослідження полягає у використанні схем, алгоритмів і візуальних моделей, які полегшують засвоєння навчального матеріалу, забезпечують диференціацію завдань і формують уміння здобувачів освіти самостійно структурувати інформацію. У процесі навчання застосовуються інтерактивні технології, метод проєктів і колективне взаємонавчання. Основний акцент зроблено на використанні візуалізації як ефективного засобу пояснення нового матеріалу та розвитку творчого мислення здобувачів освіти [2].

У 5–6 класах використовується поєднання зображення і тексту, зокрема віршовані форми для запам'ятовування винятків. Наприклад, під час вивчення теми «Подвоєння в іншомовних словах» застосовується римований текст:

На віллі у ванні
Сидить панна мадонна,
Яка важить аж три тонни,
Милується панно,
Каже: «Алло»
І очікує з неба манну [1].

Таке поєднання сприяє кращому запам'ятовуванню матеріалу.

У 7 класі для засвоєння складних тем, зокрема «Дієприкметник», застосовуються структуровані схеми, що дозволяють систематизувати матеріал і зменшити труднощі його сприйняття. Важливим елементом є алгоритмізація навчальної діяльності. Під час вивчення вживання апострофа здобувачі освіти створюють покрокові інструкції:

- 1) визначити позицію букв Я, Ю, Є, Ї у слові;
- 2) перевірити, чи попередня морфема закінчується на приголосний;
- 3) з'ясувати наявність букв Б, П, В, М, Ф, Р перед йотованими;
- 4) визначити кількість звуків, які позначає йотована буква [1].

Такі завдання сприяють розвитку навичок аналізу, синтезу та самостійного структурування знань. Під час вивчення орфографії використовуються мнемонічні прийоми. Наприклад, правило вживання знака м'якшення засвоюється за допомогою фрази «де ти з'їси ці лиин», після чого здобувачі освіти створюють власні схеми [1].

Особливо ефективною є система візуалізації при вивченні синтаксису. Застосовуються схеми «Члени речення», «Підмет», «Присудок», «Другорядні члени», «Складні речення», що формують цілісне уявлення про структуру речення. Наприклад, у реченні «Маленький хлопчик швидко біг до школи» визначаються головні та другорядні члени. У складних реченнях встановлюється тип зв'язку: «Сонце зайшло, і місто поринуло в тишу» (складносурядне), «Коли зійшло сонце, місто ожило» (складнопідрядне) [1].

Під час підготовки до НМТ застосовується кольорове виділення частин речення. Наприклад, у реченні «Коли зійшло сонце, місто прокинулося» підрядна та головна частини позначаються різними кольорами, що дозволяє швидко визначити тип речення.

Для розвитку логічного мислення, пам'яті та орфографічної грамотності використовуються тренувальні вправи з елементами гри (ребуси, конкурси, мовні ігри). Здобувачі освіти створюють асоціативні моделі («сонечко», «квітка»), що сприяє кращому засвоєнню матеріалу. Результативність досвіду підтверджується досягненнями здобувачів освіти у конкурсах та олімпіадах різних рівнів [1].

Отже, візуалізація як педагогічний інструмент забезпечує перехід від абстрактних мовних понять до конкретних образів і асоціацій, що сприяє глибшому розумінню навчального матеріалу.

Системне використання візуалізації підвищує навчальну мотивацію здобувачів освіти, активізує їхню пізнавальну діяльність і сприяє розвитку творчого мислення.

Використання візуальних засобів навчання дозволяє ефективно реалізувати компетентнісний підхід та забезпечення формування ключових умінь і навичок здобувачів освіти в умовах сучасної освіти.

Список використаних джерел

1. Авторські навчально-методичні матеріали (схеми, алгоритми, вправи). URL: <https://drive.google.com/drive/folders/1-o8xk1b7hh4ROYRTT5WqfyAxJ5-ZjgiG> (дата звернення: 30.03.2026).
2. Державний стандарт базової середньої освіти: затв. Постановою Кабінету Міністрів України від 30.09.2020 № 898. – Київ, 2020.
3. Концепція Нової української школи / Міністерство освіти і науки України. Київ, 2016.
4. Типова освітня програма для закладів загальної середньої освіти (5–9 класи) / Міністерство освіти і науки України. Київ, 2022.